

Een alternatieve varkensfokker (1977)

Sieth Delhaas

Weerwoord, februari 1977

Inleiding

In ons decembern timer konden jullie lezen hoe de werkgroep 'Rechten voor al wat leeft' misstanden signaleert in de intensieve veehouderij of wel de bio-industrie en wat ze daar aan probeert te veranderen. Vanuit de hoek van de agrariërs heeft Johan Weerkamp van de Christelijke Plattelands Jongeren hierop gereageerd. Een reactie, die in wezen een erkenning van de scheve situatie inhoudt, maar waaraan niets te veranderen is omdat de boeren economisch in de houdgreep zitten.

Dat het door gezamenlijke inspanning van agrariër, overheid en konsument anders kan, probeert een alternatieve varkensmester op z'n eentje aan te tonen.

Een eigenwijze varkensfokker

'Die jongen (Joh. Weerkamp, red.) heeft volkomen gelijk en die anderen, die het op de 'normale' manier doen ook. Ze hebben toch geen andere keus!' Een laatste uitspraak van alternatieve varkensmester Geelen uit Schandelo voordat hij de deur voor me opent. Maar intussen, denk ik al glibberend over het gladde glooiende pad van zijn woning naar mijn auto, doet hij het zelf wel anders. Bewijst hij zichzelf en mensen die erin geïnteresseerd zijn, dat het niet zo hoeft als het nu in de bio-industrie toegaat.

Schandelo, een gehucht, geklemd tussen het Noord Limburgse dorp Velden en de Nederlands-Duitse grens. Wat boerderijen op een rijtje en nog wat meer achteraf ('u slaat het grindpad maar in en volgt de bovenleiding') woont Lei Geelen, 40 jaar, met vrouw en drie kinderen. Met zijn broer (25 jaar) is hij de enige in Nederland ('ik durf wel te zeggen met Duitsland en België erbij') die op z'n eigen wijze varkens fokt en mest. Z'n hele leven eigenlijk al. Bij zijn ouders thuis deden ze het zo en toen hij 25 jaar oud zijn eigen bedrijf begon, had hij zo zijn eigen gedachten over varkens houden. Je zou dus kunnen zeggen, dat hij over een groot stuk ervaring beschikt en de ideeën die hij heeft, baseert op eigen ondervinding. Dat iedereen het zo zou moeten doen wil hij zeker niet beweren.

Misschien zijn er nog wel andere, veel betere methoden dan hij toepast. Tenslotte zijn de methoden in de 'normale' varkens mesterij door de industrie aan alle kanten uitgekend en uitgeprobeerd in de praktijk. Hij heeft niets anders dan de ervaringen die hij zelf opdeed.

De stal

Lei Geelen stelt voor eerst een bezoek aan de stal te brengen, voordat we gaan praten. Vreemd, als we de stal binnengaan, een lange donkere gang met aan weerskanten dichte, gemetselde hokken, ruik ik niet die doordringende stank, die kenmerkend is voor de moderne mesterij en die je vaak al op tientallen meters afstand ruikt. Het licht wordt aangeknipt en door de ruitjes zie ik roze, schone varkens op schoon stro. Ze liggen lekker lui naast elkaar; een enkele loopt er overheen en tussendoor op weg naar de deuropening. Daarvoor hangt een rubberen flap, die gemakkelijk meegeeft als een dier naar binnen of buiten wil. Buiten zie ik ongeveer 10 cm brede stroken beton, waartussen smalle spleten. Volkomen leek als ik ben, vraag ik of dat stro nu elke dag ververst moet worden. Tenslotte heb ik in m'n achterhoofd de foto's met ijzeren hokken, en betonnen roosters waarop het hedendaagse varken z'n levensdagen moet slijten. Geelen: 'Dat stro wordt eens per drie maanden ververst. Dan is het tot stof verpulverd. Bevuild wordt het bijna niet. De praktijk wijst uit dat ze voor hun 'behoefte' naar buiten gaan. De mest en urine loopt door de spleten tussen het beton naar beneden. De varkens worden twee tot drie maal omgehokt. In een 'normale' stal (het 'normaal' in dit verhaal staat voor een stal waarin intensieve veehouderij wordt bedreven, red.) is geen licht, er is geen stro. Zo'n stal heeft in totaal een kleinere ruimte per dier, het is vrij moeilijk ze iets anders bij te voeren.'

Staarten

Het zien van de krulstaarten brengt me op een andere grief van de werkgroep 'Rechten voor al wat leeft': het couperen van de staart, waardoor de zenuw bloot komt te liggen wat erg pijnlijk is. Men doet dit om kannibalisme te voorkomen.

Geelen: 'Ik coupeer de staarten wel, maar niet te kort. Omdat ik in vijf jaar geen geval van kannibalisme had, heb ik in de afgelopen winter de staarten eraan gelaten. Er zijn toen een paar gevallen geweest, zodat ik ze nu weer gecoupeerd heb, maar niet te kort. Dat couperen werd vroeger inderdaad nooit gedaan. Staartbijten kwam toch ook wel voor. Als je de beesten te vroeg speent, kunnen ze overal op gaan zuigen. Is zo'n staart eenmaal kapot, dan wordt de wond steeds groter, de andere dieren zitten eraan en na verloop van tijd kan het de ruggengraat aantasten en verstijft het dier. Andere oorzaken voor staartbijten kunnen zijn verveling, tekorten in de voeding, erfelijke aanleg of het stalklimaat.'

De fokkerij

We laten de stal achter ons en gaan per auto naar de fokkerij. Onderweg vertelt Geelen, dat er ruim 700 mestvarkens zijn. In de loop van de tijd zullen dat er ongeveer duizend worden, omdat hij zijn nieuwe stal steeds met 100 plaatsen vergroot. Op de fokkerij zijn konstant 115 zeugen en biggen. We rijden langs een klein stuk omrasterd bos waar wat varkens rondlopen, hun snuiten wroetend in de grond.

‘Dat is de ziekenafdeling’ legt mijn begeleider uit. ‘Hier zoeken ze zelf wortels, insecten en alles wat ze nodig hebben, waardoor een ziekte vaak sneller geneest. Dat is beter dan ze vol te spuiten met allerlei medicijnen.’

Bij het zien van de fokkerij krijg ik werkelijk bewondering voor de pioniersgeest van deze man. Hij zegt zelf, dat het z’n koppigheid is, die hem drijft tot deze manier van varkenshouden, maar ik heb zo’n idee dat er nog wat andere positieve eigenschappen aan ten grondslag liggen. Voor ons ligt een stuk land, onderverdeeld in langwerpige lappen, waarop een klein houten hok. We kijken door één van de deuren. Er ligt een zeug met haar biggen onder een lamp. Op een volgend stuk snuffelt ma bezadigd de grond af, terwijl haar toom biggen uitgelaten op en af rent. Een eindje verder stapt Geelen even uit om een zestal drachtige zeugen te bevrijden. Ze staan in een ijzeren rek aan de trog met achter hen een afsluiting. ‘Daarmee voorkom je dat de sterkere dieren het voer van de zwakkere opvreten. Zo krijgt ieder z’n portie.’

Dit lijkt me een ideale toestand, maar wie beschikt er nu over zo’n stuk bosachtig land?

‘Zo groot is het nu ook weer niet’ vertelt Geelen. ‘Het is 11 ha en voor een beetje veeteeltbedrijf heb je toch ook 30 tot 40 ha nodig. Alleen niet elk land is er geschikt voor; het moet goed droog zijn.’

We rijden de fokkerij rond waaruit vanzelf de aanvoer komt voor de mesterij. Deze manier van fokken heeft kennelijk voordelen boven de ‘normale’ stallen, want op dit bedrijf is er een gemiddelde van 6½ worp per zeug tegen 4 op een ‘normaal’ bedrijf.

Transport

Omdat zijn dieren een betere konditie hebben, komen sterfgevallen tijdens het transport niet voor. Geelen laat een verklaring zien van het transportbedrijf, waarmee hij werkt. Daarin staat, dat er nog nooit één van zijn dieren tijdens het transport is dood gegaan. Om ze voor de schrik van het transport te beveiligen, kun je ze ook inspuiten met kalmerende middelen, maar die zitten dan weer in het vlees als de konsument het gaat eten.

Kiezen

Om nu de hele zaak te kunnen veranderen, zodat het publiek kan kiezen tussen het duurdere vlees, dat op de veilige manier van Geelen is geproduceerd of het ‘gewone’ vlees, moet er nog heel wat gebeuren. Op het moment is hij in gesprek met het ministerie om te komen tot een bepaald keurmerk. De werkgroep ‘Rechten voor al wat leeft’ is bezig handtekeningen te verzamelen om de minister ervan te overtuigen, dat er beslist wel mensen bereid zijn meer te betalen voor goed vlees.’ Maar daarmee zijn de moeilijkheden nog niet opgelost. Hoe garandeer je het publiek, dat het echt dat vlees is wat er wordt verkocht? Hoe

moet je het gaan verpakken? Met de scharreleieren is het een stuk gemakkelijker. Dat is een kant en klaar produkt dat even houdbaar is, maar met vlees ligt het een stuk moeilijker.

Het mooiste zou zijn, als de regering liet onderzoeken wat er moet gebeuren. Maar dan nog zit je met de normen die in de EEG gelden. Het is enorm ingewikkeld. Ik vind het jammer, dat al die groepen die er zich voor inzetten, zoals 'Lekker dier', de dierenbescherming, die groep van mevrouw van Oosten en de konsumentenbond zo weinig samenwerken. Ze komen te veel op voor hun eigen belangen zonder oog te hebben voor de ander. Ze zouden samen veel meer kunnen doen.'

Andere boeren

Weer bij zijn woning terug, vraag ik naar de reacties van andere mestboeren.

'Er zijn in ieder geval een aantal kollega's kwaad dat ik dit probeer. Als er eens een artikel over mij in een krant verschijnt wordt er wel eens boos gereageerd. Ik vind het niet reëel maar wel begrijpelijk. Ze voelen zich erg in hun eer aangetast. Er is een zekere angst dat, als deze manier van fokken en mesten aanslaat, dat dan hup stallen binnen een aantal jaren afgekeurd worden, bovendien ben ik ervan overtuigd dat ze het goed doen. 'Wat moeten ze anders? Er is toch geen stimulans om het anders te doen.'

Petroleum

Sinds een jaar of vijf zit Geelen in de werkgroep Arcen en Velden, aangesloten bij de Limburgse Milieu Federatie. Op verzoek van die werkgroep heeft hij in juni 1974 een nota geschreven over een alternatieve vorm van varkensmesterij, die volgens hem een reële oplossing biedt voor een aantal problemen rond de bio-industrie. Hij wijst op de kritiek die er de laatste jaren van alle kanten komt op de manier waarop in de bio-industrie vlees en eieren worden geproduceerd en op de kwaliteit van het aan de konsument geleverde produkt. Vier punten worden genoemd zoals de milieuoverwegingen; het onnatuurlijke houden van dieren; dat op de bedrijven allereerst gekeken wordt naar bedrijfseconomische resultaten en dat de kwestie of het produkt al dan niet schadelijk, is voor de volksgezondheid op het tweede plan komt. En als vierde punt de smaak van het produkt. Hieraan wordt door de boer en de veevoederfabrikant geen aandacht geschonken zolang een lekker varken geen cent per kilogram meer opbrengt dan een dier, dat bij wijze van spreken naar petroleum smaakt. In hetzelfde stuk geeft hij een uiteenzetting hoe het wel zou kunnen en geeft daarbij aan, dat bij deze produktiewijze de prijs per kg gewicht ongeveer 10 tot 20% hoger zou moeten zijn.